

European
Tourism
Futures
Institute

De maatschappelijke waarde van Recreatie & Toerisme in Noordoost-Friesland



university of
applied sciences

2024



European
Tourism
Futures
Institute

Uitvoering:

European Tourism Futures Institute, onderdeel van NHL-Stenden Hogeschool

Noël Middelhoek

Luuk Maat

In opdracht van

Vrijtijdsregio Noordoost Friesland

Project

Basisinfrastructuur & regiefunctie

Regiodeal Noordoost-Friesland

Projectpartners

RMT NOF

Gemeente Dantumadiel

Gemeente Achtkarspelen

Gemeente Tytsjerksteradiel

Gemeente Noardeast-Fryslân

NHL-Stenden



12 september 2024



Inhoudsopgave

Samenvatting	1	Kwalitatieve analyse	
Hoofduitkomsten	3	Inleiding	19
Inleiding	5	De bijdrage van recreatie en toerisme	20
Hoofdonderdelen	6	De belangrijkste bijdragen	23
Herkomst data	8	Impact van recreatie en toerisme	25
Kwantitatieve analyse		Impact op voorzieningen	29
Bedrijfsaantallen	9	Wat als bezoekersaantallen verdubbelen?	31
Economische waarde	11	Overige observaties	34
Leefbaarheid en leefomgeving	15		
Ondernemersonderzoek: Triple helix	18		

Samenvatting

De gastvrijheidssector in Noordoost-Friesland heeft tussen 2018 en 2023 aanzienlijke groei ervaren. Het aantal eenmanszaken steeg met 63%, en ook sectoren zoals logiesaccommodaties en restaurants zagen een aanzienlijke toename. De economische impact van deze groei is significant, met een stijging van 18% in het aantal voltijdsbanen en een toename van 11% in het totaal aantal banen in deze sector, wat bijdraagt aan een algehele economische bijdrage van 5,9%. In 2022 was Noordoost-Friesland verantwoordelijk voor 13,3% van alle overnachtingen in de provincie, een indicatie van de belangrijke rol die het speelt in het toerisme van Friesland en de economische potentie van de regio.

Bewonersonderzoeken van het Fries Planbureau tonen echter aan dat de perceptie van inwoners op toerisme enigszins verslechterd is, met een toegenomen negatieve houding sinds 2018. Vertegenwoordigers erkennen deze zorgen, maar benadrukken het onderscheid tussen algemene drukte en specifieke locaties waar toerisme de balans verstoort. Zij zien nog steeds ruimte voor groei, maar benadrukken de noodzaak voor verbeteringen in infrastructuur en communicatie over het belang van toerisme.

De positieve bijdragen van recreatie en toerisme worden door werkveld en bewoners benadrukt als cruciaal voor de versterking van de samenhang en culturele identiteit, economische stimulatie door verbeterde voorzieningen, evenals wederzijdse culturele verrijking. De sector draagt ook bij aan het behoud van jongere generaties binnen de regio en versterkt de lokale economie, vooral door inkomsten uit accommodaties en lokale bestedingen. Toeristische investeringen omvatten onder meer het opknappen van oude gebouwen en het aanleggen van fiets- en wandelroutes, toename in en reuring bij horecagelegenheden die essentieel zijn voor de levendigheid van lokale gemeenschappen en de aantrekkelijkheid van de regio voor zowel toeristen als jongeren.

Toerisme biedt verder een platform voor culturele uitwisseling, wat leidt tot een dieper begrip en waardering voor diverse levenswijzen en achtergronden. Deze interacties tussen inwoners en bezoekers verrijken de kennis van beide groepen, verbeteren het begrip van de regio en versterken de culturele identiteit en trots van de lokale gemeenschap.

In gesprekken over de toekomstige groei van de gastvrijheidssector in Noordoost-Friesland worden zowel kansen als uitdagingen herkend. Respondenten benadrukken vooral de economische voordelen van een mogelijke verdubbeling van toeristische activiteiten, wat een aanzienlijke economische impuls zou geven aan diverse sectoren zoals horeca, supermarkten, recreatieve verhuur, en culturele instellingen, maar ook aan niche markten zoals campings en kinderboerderijen. Velen geven aan dat veel plaatsen in Noordoost-Friesland momenteel goed in balans zijn en een dergelijke toename van activiteit kunnen verwelkomen. Deze economische boost zou echter wel druk leggen op de lokale infrastructuur, vooral op locaties die nu al druk bevonden worden. Belangrijke voorzieningen zoals wegen, openbaar vervoer, en recreatieve faciliteiten zoals fiets- en wandelpaden zouden moeten worden uitgebreid of versterkt om deze toegenomen druk te kunnen dragen.

De uitbreiding van deze infrastructuur moet zorgvuldig worden beheerd door lokale beleidsmakers om ervoor te zorgen dat zowel toeristen als lokale bewoners kunnen profiteren zonder dat de levenskwaliteit eronder lijdt. Er is een reëel risico dat ongewenste bezoekersintensiteit op bepaalde locaties de positieve houding ten aanzien van toerisme kan verstoren en het lokale gemeenschapsgevoel kan aantasten. Respondenten benadrukken daarom het belang van een strategische aanpak en pleiten voor een toeristisch ontwikkelingsplan dat enerzijds de mogelijkheden voor duurzaam toerisme bevordert, terwijl het anderzijds de rustige omgeving en karakteristieke eigenschappen van de regio behoudt.

De hoofduitkomsten

- Doorzettende en aansterkende groei over alle vier de gemeenten
- 38% groei in het aantal bedrijven t.o.v. 2018
- +361 nieuwe eenmanszaken en 20 BVs sinds 2018
- Een stijging van 24% in FTEs
- 23% meer dienstverbanden t.o.v. 2018
- Stijgend marktaandeel t.o.v. Fryslân (0,53%)

- **Economische stimulatie voor voorzieningen en infrastructuur**
- **R&T zorgt versterkt saamhorigheid en culturele identiteit**
- **R&T verbetert de leefbaarheid en zorgt voor reuring**
- **R&T zorgt voor zichtbaarheid en waardering**
- **R&T is een impuls voor werkgelegenheid**
- **R&T zorgt voor kansen en vitaliteit**

Inleiding

In augustus 2023 ontving het European Tourism Futures Institute (ETFI) de opdracht van het project Basisinfrastructuur R&T en regie Toeristische Visie (Vrijetijdsregio Noordoost Friesland) om een nulmeting uit te voeren omtrent de gastvrijheidseconomie van Noordoost-Friesland. Voor u ligt de eindrapportage van deze opdracht.

Deze rapportage presenteert de bevindingen van een nulmeting gericht op het in kaart brengen van de gastvrijheidseconomie in Noordoost-Friesland. Het onderzoek heeft het doel gehad de huidige situatie van recreatie en toerisme te analyseren, kansen voor ontwikkeling te identificeren en een basis te leggen voor toekomstige evaluaties. De resultaten zijn zowel kwalitatief als kwantitatief (*waar mogelijk*) onderlegd en bieden inzicht in de effecten van recreatie en toerisme op het leefklimaat en de kansen die deze sectoren bieden voor de regio.

De uitvoering van het onderzoek is gestructureerd in twee hoofdonderdelen: een kwantitatieve analyse en een kwalitatieve schouw van de waarde. Deze eindrapportage is de samenvatting van de statistische uitkomsten en het bevat de uitkomsten van de interviews.

Deze eindrapportage bevat zowel voorbeelden en cijfers per gemeente, maar geeft voornamelijk een algeheel overzicht van de gehele toeristische regio Noordoost-Friesland

Hoofdonderdelen

Het eerste deel van deze nulmeting bestaat uit een kwantitatieve meting. Dit onderdeel bevat absolute waarden omtrent het aantal geregistreeerde bedrijven, rechtsvormen, economische bijdrage, dienstverbanden, werkgelegenheid, bezoekersaantallen, relatie burger/bezoeker, evenals de samenwerking tussen overheid, industrie en educatie. De data die is opgehaald, is statistisch en geografisch gevisualiseerd en leent zich voor verdere analyse. De data geeft de ontwikkeling weer op het gebied van de rechts aangegeven drie hoofddomeinen:

Het tweede hoofdonderdeel bestaat uit een kwalitatieve meting. Dit onderdeel bevat uitkomsten op basis van interviews die gevoerd zijn met strategische denkers en ondernemers uit het werkveld. De interviews zijn bedoeld om een zo'n representatief mogelijke dwarsdoorsnede van de sector te verkrijgen. Door gesprekken te voeren met stakeholders uit verschillende disciplines, verkrijgen we een breed inzicht in de gastvrijheidssector in Noordoost-Friesland. Hierdoor ontstaat een uitgebreid beeld van de geobserveerde waarden evenals de impact die de sector heeft voor de regio. De bevindingen helpen om de onderliggende factoren die kwantitatieve trends beïnvloeden beter te begrijpen en bieden een verrijkende context voor het interpreteren van de cijfermatige gegevens.

- 1 Economische bijdrage.
- 2 Leefomgeving en klimaat.
- 3 Sociale cohesie.



Herkomst data

Het merendeel van de data uit de kwantitatieve nulmeting is vergaard middels enerzijds publiekelijk beschikbare data zoals:

- Toeristenbelasting
- Staat van bestemming (NBTC)
- Gastvrijheidsmonitor Friesland
- Regionale monitor brede welvaart (CBS)

Anderzijds zijn data verzameld door een kleinschalig ondernemersonderzoek waarmee de lokale samenwerking is bepaald met een methodiek die ook herhaalbaar is tijdens een toekomstige effectmeting. De bedrijfsaantallen, rechtsvormen, activiteiten en overige bedrijfsinformatie zijn ingekocht middels een adressenbestand van de Kamer Van Koophandel.

Om te bepalen welke bedrijven binnen de gastvrijheidssector vallen is gebruik gemaakt van de volgende SBI-codes:



Bouw en handel in sport- en recreatie

- 3012 Bouw van Sport- en recreatievaartuigen
- 46492 Groothandel in Watersportartikelen
- 47642 Winkels in watersport artikelen
- 46493 Groothandel in kampeerartikelen
- 47644 Winkels in kampeerartikelen
- 4765 Winkels in speelgoed

Logiesaccommodaties

- 55101 Hotel-restaurants
- 55102 Hotels, pensions en conferentieoorden
- 55202 Verhuur vakantiehuizen en appartementen
- 5530 Jeugdherbergen en vakantiecampen
- 93291 Kampeerterreinen
- 5590 Jachthavens

Bouw en handel in sport- en recreatie

- 3012 Bouw van Sport- en recreatievaartuigen
- 46492 Groothandel in Watersportartikelen
- 47642 Winkels in watersport artikelen
- 46493 Groothandel in kampeerartikelen
- 47644 Winkels in kampeerartikelen
- 4765 Winkels in speelgoed

Restaurants, eet- en drink faciliteiten

- 56101 Restaurants
- 56102 Cafeteria's lunchrooms, snackbar, etc.
- 5630 Cafés
- 56103 Ijssalons

Overige horeca en recreatie

- 5621 Eventcatering
- 5623 Kantines en contractcatering

Recreatie en activiteiten

- 7721 Verhuur van sport- en recreatieart.
- 85511 Zeil- en surfscholen
- 93152 roei-, kano-, zeil- en surfsport
- 5914 Bioscopen
- 90042 Evenementenhallen
- 93212 Kermisattracties
- 93195 Organiseren van sportevenementen
- 9604 Sauna's, Solaria, Baden enz.
- 91041 Dieren- en plantentuinen
- 93211 Pret- en themaparken

Musea en exposities

- 91022 Kunstgalerieën en expositieruimten
- 91021 Musea

Reisbemiddeling en organisatie

- 7911 Reisbemiddeling
- 7990 Informatie verstrekking
- 7912 Reisorganisatie
- 8230 Organiseren van congressen en beurzen

Podiumkunsten

- 90041 Theaters en schouwburgen
- 90011 Beoefening van podiumkunst
- 90013 circus en variété
- 9002 Dienst uitvoerende kunsten

Overige gastvrijheidssector

- 9103 Monumentenzorg
- 91042 Natuurbehoud
- 93199 Overige sportactiviteiten
- 93299 Overige recreatie

Kwantitatieve analyse

Bedrijfsaantallen

Stijgende bedrijfsaantallen

Noordoost-Friesland heeft, wanneer we kijken naar de groei van het aantal bedrijven binnen de sector, laten zien dat het tussen 2018 en 2023 zijn historische groei doorzet en dat de groei ook versnelt, zelfs tijdens de coronapandemie. Tussen 2018 tot 2023, zijn er in totaal 460 bedrijven bijgekomen, wat neerkomt op een groei van 38%. Daarbij valt gelijk op dat de meeste groei voortkomt uit de categorie "Overige horeca en recreatie". Deze sector bestaat uit de SBI-omschrijvingen "Eventcatering" en "Kantines en contractcatering". In 2018, waren er 47 bedrijven in deze categorie actief, in 2023 waren dit er 97, een verdubbeling dus (106%). Een korte blik op de meest groeiende rechtsvormen brengt al snel de aandacht op het aantal eenmanszaken dat in de afgelopen vijf jaar met 361 en is daarmee 63% is toegenomen.

Meer voor de hand liggende categorieën laten ook een groei zien: logiesaccommodaties (49%), restaurants, eet- en drinkfaciliteiten (46%), podiumkunst (36%), reisbemiddeling en organisatie (30%) en recreatie en activiteiten (28%). De ontwikkeling van stichtingen en verenigingen in de sector was niet vast te stellen omdat hiervan geen oprichtingsdatum geregistreerd staat bij de Kamer van Koophandel.



Bedrijfsaantallen per gemeente

Wanneer we verder inzoomen op afzonderlijke gemeenten zien we een overeenkomende groei. Achtkarspelen groeide qua bedrijfsaantallen procentueel het meest (47%), echter kan de uitzonderlijke groei van "Overige horeca en recreatie" (280%) voor een vertekend beeld zorgen. Wanneer we kijken naar absolute groei, vindt de meeste groei vooral plaats in Tytsjerksteradiel (312) en Noardeast-Fryslân (200). In Achtkarspelen kwamen er 99 bedrijven bij en in Dantumadiel waren dit er 49.

Een diepere blik op de toenemende bedrijven per gemeente laat zien dat er in Tytsjerksteradiel de hoogste bijdrage van nieuwe bedrijven afkomstig is van podiumkunst (42), terwijl recreatie en activiteiten (23) in de afgelopen vijf jaar met 65% groeiden. Ook restaurants, eet- en drinkgelegenheden (14) groeiden met 33% en logiesaccommodaties (11) met 23%. In Noardeast-Fryslân was dit ook podiumkunst (69), maar stegen ook de logiesaccommodaties (44) met 54%, daarnaast steeg het aantal restaurants, eet- en drinkgelegenheden (39) met 49%. In Achtkarspelen kwam de voornaamste bijdrage ook uit podiumkunst (35), en ondervonden restaurants, eet- en drinkgelegenheden (17) een groei van 47% en droegen daarmee bij aan de voornaamste groei. Recreatie en activiteiten (12) droegen ook bij en logiesaccommodaties (9) maakten een groei van 69%.



Economische waarde

Economische bijdrage

Als we kijken naar de economische bijdrage van de gastvrijheidssector aan Noordoost-Friesland, zien we allereerst dat het aantal FTE's over alle gemeenten is toegenomen met 23%. Noardeast-Fryslân springt hier het meest bovenuit (29%) en wordt met soortgelijke groei gevolgd door Dantumadiel (22%), Achtkarspelen (21%) en Tytsjerksteradiel (20%). De toename in het aantal FTE's laat een groeiende vraag naar arbeidskrachten zien. Overigens is ook geconstateerd dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden van onbepaalde naar bepaalde contracten. Hoewel de directe reden achter deze cijfers verder onderzoek vereist, is het aannemelijk dat economische onzekerheid door COVID-19 heeft bijgedragen aan deze flexibilisering.

Sinds 2018 is er een gemiddelde groei in volledig bruto inkomen van 18% over alle vier gemeenten. De grootste groei in het gemiddelde inkomen was te vinden in Tytsjerksteradiel. Daar namen de inkomens tussen 2018 en 2022 toe met € 5800,- per jaar en laat daarmee een groei zien van 27%. Noardeast-Fryslân volgt met € 4400 per jaar (19%), Dantumadiel met € 3200 per jaar (14%) en Achtkarspelen met € 3300 per jaar (13%). Ter vergelijking, het landelijk gemiddelde inkomen per FTE steeg tussen 2018 en 2022 met 14,6%, dat van Friesland met 17% en Zeeland met 20%. Tegelijkertijd is de gemiddelde werkweek in uren de afgelopen jaren vrijwel gelijk gebleven. Voor Achtkarspelen, Dantumadiel en Tytsjerksteradiel is deze met 1% toegenomen en voor Noardeast-Fryslân met 1% afgenomen.

Naast de verhoging in inkomen, levert de gastvrijheidssector de regio Noordoost-Friesland ook een aanzienlijk aantal banen op. Waar er in 2018 nog 2150 waren, steeg dit aantal in 2022 naar 2565. Dat is een stijging van 19% in vier jaar tijd. De provincie Friesland liet een vergelijkbare stijging zien van 11%. Gezien het geheel praten we over een bijdrage van 5,9% aan het totale aantal arbeidsplaatsen. Het gemiddelde marktaandeel van Noordoost-Friesland ten opzichte van Friesland was in 2022 10,47% en steeg tussen 2018 en 2022 met 0,52%.

Overnachtingen en logiesaccommodaties

In 2022 noteerde de provincie Friesland 6.683.000 overnachtingen, waarvan Noordoost-Friesland er 888.333 voor zijn rekening nam. Dit komt neer op ongeveer 13,3% van alle overnachtingen in de provincie. Deze cijfers laten zien dat Noordoost-Friesland een belangrijke bijdrage levert aan het toerisme in Friesland.

Binnen de regio Noordoost-Friesland verdeelden de overnachtingen zich als volgt: Noardeast-Fryslân registreerde de meeste overnachtingen met 438.667, gevolgd door Tytsjerksteradiel met 369.333 overnachtingen. Achtkarspelen en Dantumadiel noteerden respectievelijk 63.000 en 17.333 overnachtingen. Het aandeel van Noardeast-Fryslân in het totale aantal overnachtingen in de regio is aanzienlijk en vertegenwoordigt bijna de helft, namelijk 49,4%. Tytsjerksteradiel neemt ook een groot deel voor zijn rekening met 41,6%. Samen domineren deze twee gemeenten de toeristische sector van Noordoost-Friesland met ruim 90% van alle overnachtingen. De kleinere aantallen in Achtkarspelen en Dantumadiel, die respectievelijk 7,1% en 2% van de overnachtingen uitmaken, wijzen op een meer gematigde toeristische activiteit in deze gebieden.

Daarnaast is een duidelijke groei van logiesaccommodaties in Noordoost-Friesland merkbaar binnen elke gemeente. Deze toename in logiesaccommodaties draagt bij aan de capaciteit van de regio om toeristen te huisvesten en ondersteunt daarmee de toename van het aantal overnachtingen.





#WADBIJZONDER

#WADBIJZONDER

#WADBIJZONDER

#WADBIJZONDER

1 Fiskershúke

Overnachtingen en logiesaccommodaties per gemeente

Achtkarspelen heeft relatief de grootste procentuele groei doorgemaakt, met een stijging van 69% (van 13 naar 22 accommodaties) over de periode van 2018 tot 2023. Ondanks dat dit percentage indrukwekkend lijkt, betreft het een absolute groei van slechts 9 accommodaties, wat relatief bescheiden is. Desondanks suggereren deze cijfers dat Achtkarspelen actief haar toeristische capaciteit uitbreidt.

Noardeast-fryslân zag een toename van 82 accommodaties in 2018 naar 126 in 2023 (54%). Met het toevoegen van 44 accommodaties blijken de ondernemers in Noardeast-Fryslân ook actief bezig te zijn met het uitbreiden van de toeristische infrastructuur. Deze groei, hoewel niet zo hoog als in Achtkarspelen, toont aan dat er een evenwichtige ontwikkeling plaatsvindt die zowel de vraag van toeristen ondersteunt. De toename ondersteunt de groei in het aantal overnachtingen en helpt bij het opvangen van de stijgende vraag naar accommodaties tijdens toeristische piekperioden.

Tytsjerksteradiel heeft ook een significante groei doorgemaakt, met een stijging van 34 naar 45 logiesaccommodaties van 2018 tot 2023. Dit komt neer op een groei van 32%. Ook Tytsjerksteradiel draagt hiermee bij aan het faciliteren van een groeiend aantal overnachtingen in de regio en het draagbaar maken van toeristische piekperioden. Ondanks dat Tytsjerksteradiel en Noardeast-Fryslân vergelijkbaar zijn in termen van het aantal overnachtingen, is de groei in logiesaccommodaties in Tytsjerksteradiel minder sterk dan in Noardeast-Fryslân, die een groei van 54% realiseerde.

Dantumadiel kende een toename van logiesaccommodaties van 18 in 2018 naar 26 in 2023, wat een groei van 44% vertegenwoordigt. Hoewel Dantumadiel een kleiner aantal overnachtingen heeft, blijkt uit deze toename dat er ook in deze gemeente een groeiend aantal bewoners/ondernemers is dat logiesaccommodaties aanbiedt.

Leefbaarheid en leefomgeving

Relatie tussen inwoners en toeristen

In zowel 2018 als 2023 heeft het Fries Planbureau een bewonersonderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen in de impact van toerisme op de leefbaarheid en leefomgeving in Friesland. Hierbij werd aan de bewoners gevraagd om scores te geven op verschillende stellingen, waarbij een schaal van 1 tot 5 werd gebruikt, die voor deze nulmeting is omgerekend naar een schaal van 1 tot 10.

In 2018 gaven de bewoners een score van 2,8 op de schaal van 1 tot 10 voor de stelling dat toerisme de leefbaarheid van hun woonomgeving vermindert. In 2023 steeg deze score naar 3,1, wat een toename van 0,3 punten betekent, een stijging van 10%. Dit wijst erop dat bewoners in 2023 negatiever zijn over de invloed van toerisme op hun leefomgeving vergeleken met 2018. Voor de stelling dat toerisme natuurgebieden in Friesland beschadigt, gaven bewoners in 2018 een score van 4,1. In 2023 was deze score gestegen naar 4,5, een toename van 0,4 punten, wat neerkomt op een stijging van 9%. Dit geeft aan dat er in 2023 meer bezorgdheid is gemeten over de negatieve impact van toerisme op de natuur dan in 2018. In 2018 beoordeelden bewoners de stelling dat toerisme ten koste gaat van de rust en ruimte in de provincie met een score van 4,2. Deze score steeg lichtjes naar 4,3 in 2023, een minimale toename van 0,1 punten, ofwel 2%. Dit suggereert een kleine maar merkbare toename in het gevoel dat toerisme de rust en ruimte aantast.

Leefbaarheid en leefomgeving

Wat betreft de positieve impact van toerisme op de Friese economie en werkgelegenheid, gaven bewoners in 2018 een hoge score van 8,3. In 2023 daalde deze score echter naar 7,5, een daling van 0,8 punten, wat overeenkomt met een afname van 10%. Dit betekent dat bewoners in 2023 minder positief zijn over de economische voordelen van toerisme dan in 2018. Op de vraag of toerisme inwoners trots maakt, gaven bewoners in 2018 een score van 7,8. Deze score daalde aanzienlijk naar 6,5 in 2023, een afname van 1,3 punten, ofwel 17%. Dit lijkt erop te wijzen dat het gevoel van trots onder bewoners door toerisme flink is afgenomen in de afgelopen vijf jaar. Tot slot gaven bewoners in 2018 een score van 6,1 voor de stelling dat toerisme alles bij elkaar genomen de moeite waard is. In 2023 was deze score gedaald naar 5,7, een daling van 0,5 punten, wat neerkomt op een afname van 7%. Dit geeft aan dat bewoners minder geneigd zijn om te zeggen dat toerisme de moeite waard is dan vijf jaar geleden.

Samengevat zien we in de resultaten dat de perceptie van toerisme onder de bewoners van Friesland van 2018 tot 2023 over het algemeen negatiever is geworden. Ook de positieve perceptie van de economische voordelen van toerisme is enigszins afgenomen. Uiteraard moeten we in gedachten houden dat deze scores subjectief zijn en kunnen worden beïnvloed door recente gebeurtenissen, nieuws, seizoenen en andere factoren. Dergelijke metingen zouden idealiter per jaar uitgevoerd moeten worden. Desondanks is deze ontwikkeling een sterk signaal om de ontwikkelingen te monitoren en nauwlettend in de gaten te houden.





YELLOW FELLO

Family 420

Eastermar

67-61

Ondernemersonderzoek: Triple helix

Inleiding

Deze sectie van de nulmeting omschrijft de resultaten van een kleinschalig ondernemersonderzoek onder de leden van het RMT. Hoewel de opzet van het onderzoek was gericht op een grotere deelname, hebben uiteindelijk 24 ondernemers de online enquête ingevuld. Ondanks de beperkte respons biedt het onderzoek waardevolle inzichten in de triple helix-samenwerking tussen ondernemers, overheid en onderwijsinstellingen in de regio. De resultaten belichten de mate van bekendheid en tevredenheid met verschillende infrastructuren en samenwerkingsprojecten, evenals de ervaringen van ondernemers met netwerkevenementen en gemeentelijke samenwerking.

De basisinfrastructuur, samenwerking en bekendheid

Uit de enquête blijkt dat 42% van de respondenten bekend is met de Basisinfrastructuur (BIS), terwijl 58% aangeeft hier niet bekend mee te zijn. Van de respondenten die wel bekend zijn met de BIS, is slechts 25% bekend met de netwerkbijeenkomsten die door de BIS worden georganiseerd. Van degenen die bekend zijn met deze netwerkbijeenkomsten, hebben 6 mensen hun ervaringen beoordeeld, met een gemiddelde score van 6.7.

In het algemeen beoordelen de respondenten de samenwerkingen binnen Noordoost-Friesland met een gemiddelde score van 6.2.. Wanneer er specifiek gekeken wordt naar de samenwerking met lokale gemeenten, wordt beoordeeld met een gemiddelde score van 6, en de samenwerking met andere ondernemers binnen de regio krijgt ook een gemiddelde score van 6.2.

Een overgrote meerderheid van 92% van de respondenten is bekend met het RMT. Echter, slechts 41% van de respondenten heeft ervaring met de informatieloketten van het RMT. Van degenen die ervaring hebben met de informatieloketten, geven de beoordelingen een minimumscore van 6 en een maximumscore van 9, met een gemiddelde van 7.8.

Kwalitatieve analyse

Inleiding

Het kwalitatieve onderdeel van de nulmeting richt zich op het verkrijgen van diepgaandere inzichten in de bijdragen en effecten van recreatie en toerisme in Noordoost-Friesland. Dit is gedaan middels interviews met vertegenwoordigers van 13 organisaties, brancheverenigingen en bedrijven die een strategische blik en uitgebreide kennis van de regio hebben. Alle vier de gemeenten zijn vertegenwoordigd, en de deelnemers komen uit verschillende disciplines, wat zorgt voor een 'dwarsdoorsnede' van de regio.

De interviews begonnen met algemene vragen om te bepalen welke waarden en bijdragen het meest prominent naar voren kwamen. Vervolgens zijn de vertegenwoordigers verder doorgevraagd over de door hen benoemde thema's. Thema's zoals de economische impact, de invloed op de leefbaarheid en leefomgeving, en de rol van toerisme in het behoud van culturele identiteit kwamen hierbij het meest naar voren.



De bijdrage van recreatie en toerisme

Economische impact

Tijdens vrijwel alle interviews werd de sector genoemd als economische drijfveer die essentieel is voor het voortbestaan van lokale ondernemingen en het creëren van banen. De sector voorziet een economisch belang dat zorgt voor financiële welvaart. Zo dragen bezoekers bij aan de levendigheid van dorp- en stadscentra, evenals afgelegen locaties die anders niet bezocht zouden worden. Met deze levendigheid zorgt de bezoeker voor een vitaal ondernemerslandschap waarbij de toeristen horecagelegenheden, winkels, activiteiten, attracties, accommodaties en culturele instellingen helpen groeien, ontwikkelen en in sommige gevallen in leven houden. Deze bijdrage is te merken in grotere steden zoals Dokkum maar vooral ook in de kleinere dorpen met een laag aantal inwoners. Het hebben van bezoekers zorgt voor een toenemend aantal banen, inkomsten en kansen. Het wegblijven van bezoekers heeft direct negatief effect op de lokale economie maar ook op het toekomstperspectief dat geboden kan worden aan de inwoners.

“In ons dorp, hoewel klein met nog geen 800 inwoners, speelt het lokale ondernemerschap een cruciale rol. Dankzij onze aanwezigheid hier, kunnen we mensen uit het dorp werk bieden wat direct bijdraagt aan hun welvaart.”

Een groot aantal vertegenwoordigers ervaart de seizoensgebondenheid van de sector en daarmee ook de afhankelijkheid hiervan. Ondanks dat sommige ondernemers hierdoor de rustigere periodes moet zien te overbruggen, ervaren ondernemers en bewoners deze schommelingen positief omdat het hen de kans geeft “bij te tanken” tijdens rustigere periodes.

“Op een schaal van 1 op 10, welk cijfer geeft u de waarde van toerisme en recreatie voor de economie in Noordoost-Friesland?”

7,7

Leefbaarheid, leefomgeving en sociale processen

De bijdrage van recreatie en toerisme aan de leefbaarheid en leefomgeving in Noordoost-Friesland is net als het economisch belang een veelgenoemd onderwerp. Zo zorgt levendigheid in anderzijds minder of niet bezochte gebieden niet alleen voor een aantrekkelijk ondernemerslandschap maar ook voor een regio waarin de sector zorgt voor een toename aan voorzieningen die anderzijds zouden verdwijnen. Daarmee blijft de regio ook leefbaar voor bewoners en jongeren en dragen recreatieve opties bij aan de gezondheid van de bewoners.

De lokale Fries is trots op zijn regio en wordt door middel van recreatie en toerisme een kans geboden om de regio te delen met bezoekers. Hierin zien ze vaak de positieve verbazing en reacties waardoor er een gevoel van zichtbaarheid en waardering ontstaat. Zo omschrijft een van de vertegenwoordigers dat bezoekers vaker specifiek komen voor een bezoek aan Noordoost als regio, dan als onderdeel van de provincie. De rijke geschiedenis maakt bezoekers enthousiast en de bewoners vinden het mooi dit te delen. Het zien en leren over hoe mooi de natuur hier is zorgt er ook voor dat bezoekers voorstander worden van het beschermen van deze natuur en bereidwillig zijn om bij te dragen aan het behoud van de UNESCO-status. Het bevordert dus de kennis en waardering van zowel bezoekers als bewoners omtrent de natuurlijke en culturele rijkdom van de regio, verhoogt daarmee de levenskwaliteit en behoudt de culturele identiteit en erfgoed, wat als cruciaal wordt gezien voor de brede welvaart.

“Zonder toerisme zou Noordoost-Friesland misschien een achtergestelde provincie blijven waar bijna niemand komt. Toerisme maakt echt een groot verschil.”

De bijdrage van recreatie en toerisme

Doordat de sector werkt als een aanjager voor de lokale economie, zorgt het ook voor het vermogen om de jeugd hier te houden, een belangrijke factor die door vele vertegenwoordigers genoemd wordt. Recreatie en toerisme zorgen voor banen en creëren daarmee ook kansen om in hun eigen stad of dorp te blijven. Dit helpt om de lokale vergrijzing tegen te gaan en de jeugd in de regio te houden. Iets wat volgens de vertegenwoordigers iets is wat jongeren vaak willen maar niet altijd kunnen. Tevens heeft de munt een keerzijde en wordt er ook gesproken over het feit dat een doorgroeiende toename in bezoekers ervoor kan zorgen dat er de balans tussen huizenprijzen, vakantieverblijf en permanente verblijf verstoord wordt. Daardoor kan het voor sommige jongeren juist lastiger worden om te wonen waar ze willen wonen.

Op een schaal van 1 op 10, welk cijfer geeft u de waarde van toerisme en recreatie voor de leefbaarheid en leefomgeving in Noordoost-Friesland?

7,5



De belangrijkste bijdragen

Aan het einde van de interviews zijn de respondenten gevraagd wat zij na het doorspreken van alle bijdragen en impacts, de allerbelangrijkste bijdrage vinden voor de regio. De uitkomsten zijn samengevoegd en gereduceerd tot 5 hoofdpunten

Versterking van samenhang en culturele identiteit

Respondenten benadrukken de essentiële rol van toerisme in het bevorderen van samenhang binnen de gemeenschap. Recreatie en toerisme dragen bij aan de sociale verbinding door lokale inwoners en bezoekers met elkaar in contact te brengen en door ondernemers met elkaar te laten samenwerken. Dit fenomeen, omschreven als het “verbinden van en met elkaar”, zorgt ervoor dat lokale inwoners trots kunnen zijn op hun regio en deze trots kunnen delen met buitenstaanders. Dit aspect van culturele uitwisseling verrijkt niet alleen de ervaring van de toeristen, maar versterkt ook het gemeenschapsgevoel en de lokale identiteit, wat daarmee bijdraagt aan het behoud van culturele waarden en tradities.

Economische stimulatie door verbeterde voorzieningen en infrastructuur

Een andere belangrijke bijdrage van toerisme is de economische impact. Respondenten geven aan dat de aanwezigheid van toeristen leidt tot verbeterde infrastructuur en voorzieningen, die niet alleen ten goede komen aan de toeristen maar ook essentieel zijn voor de lokale bevolking. Dit omvat investeringen in natuurbehoud en de algehele aantrekkelijkheid van de regio, zoals het onderhouden van wandelpaden, vaarwegen en de natuurlijke omgeving. Deze ontwikkelingen stimuleren lokale bedrijven en bieden economische kansen door de creatie van banen, van directe toeristische diensten tot ondersteunende industrieën zoals de bouw en onderhoud van infrastructuur.

Wederzijdse culturele verrijking en kennisuitwisseling

Toerisme biedt een platform voor culturele uitwisseling, wat bijdraagt aan een breder begrip en waardering van verschillende levenswijzen en achtergronden. Dit aspect werd belicht als een immateriële maar waardevolle bijdrage van toerisme. De interacties tussen lokale inwoners en bezoekers verrijken de kennis van beide groepen, verbeteren het begrip van de regio buiten zijn grenzen en versterken tegelijkertijd de culturele identiteit en trots van de lokale gemeenschap.

Behoud van jongere generaties en demografische vitaliteit

Een specifieke economische bijdrage die werd genoemd, is het vermogen van toerisme om jongere generaties binnen de regio te houden. Door het creëren van aantrekkelijke werkgelegenheid en het verhogen van de levenskwaliteit helpt toerisme om een demografische verschuiving te voorkomen waarbij jongeren massaal naar grotere steden trekken. Dit helpt om de regio dynamisch en economisch levensvatbaar te houden, waardoor ook de welvaart in de toekomst wordt gewaarborgd.

Versterking van lokale economie via accommodaties en bestedingen

De directe financiële injectie die voortkomt uit de accommodaties en de bestedingen van toeristen is een cruciaal element voor de lokale economie. Hotels, B&B's en andere verblijfsaccommodaties zorgen voor een constante stroom van inkomsten, die niet alleen belangrijk zijn voor de eigenaren van deze bedrijven, maar ook bijdragen aan de algemene economische activiteit in de regio. Deze financiële stroom zorgt ervoor dat lokale winkels, restaurants, en andere diensten kunnen floreren, wat de algehele economische gezondheid van Noordoost-Friesland ten goede komt.

Impact van recreatie en toerisme

Economie

De economische impact van toerisme in de regio is veelomvattend en diepgaand. Respondenten onderstrepen dat het niet alleen gaat om de directe financiële injectie door uitgaven van toeristen, maar de gehele economische structuur van een gebied wordt hierdoor beïnvloed. De lokale werkgelegenheid krijgt een significante impuls vanwege de vraag naar diensten in de horeca, detailhandel, en de recreatieve sector. De levendigheid die dit met zich meebrengt, draagt bij aan een positief bedrijfsklimaat, wat aantrekkelijk is voor nieuwe bedrijven en investeerders. Een specifiek voorbeeld hiervan is de impact op de horeca en recreatiebranche, waarbij een respondent omschrijft hoe dagelijkse interacties tussen toeristen en lokale bedrijven niet alleen de economie stimuleren, maar ook leiden tot voordelen zoals verbeteringen in de infrastructuur. De ontwikkeling van de Súd le route en de vernieuwing van de kades in Dokkum zijn concrete voorbeelden van hoe toerisme leidt tot investeringen die zowel de toegankelijkheid voor bezoekers verhogen als de kwaliteit van leven voor de lokale gemeenschap verbeteren.

Leefbaarheid en leefomgeving

Respondenten merken op dat levendigheid essentieel is voor het behoud van de dynamiek binnen een stad. Evenementen zoals de Admiraliteitsdagen trekken bezoekers uit het hele land, wat de lokale economie een boost geeft en ervoor zorgt dat geld opnieuw geïnvesteerd kan worden in de gemeenschap. Deze activiteiten leiden tot een verhoogde cashflow die ten goede komt aan de openbare diensten en faciliteiten. De invloed van toerisme op de leefbaarheid en het milieu in steden zoals Dokkum is aanzienlijk.

Daarnaast injecteert toerisme levendigheid en dynamiek, essentieel om de stad aantrekkelijk te houden voor zowel inwoners als bezoekers, in het bijzonder voor de jongere generaties. Ook evenementen in de omgeving zorgen voor dergelijke levendigheid en inkomsten die geherinvesteerd kunnen worden in openbare diensten en faciliteiten. Dit komt de gemeenschap ten goede en verhoogt de kwaliteit van het stadsleven.

Toeristische ontwikkelingen hebben ook geleid tot de renovatie van vervallen delen van Dokkum. Projecten zoals de vervanging van oude industriële panden door nieuwe woonflats aan de rand van de stad hebben niet alleen het aanzicht vernieuwd maar ook bijgedragen aan de revitalisatie van deze gebieden. Dergelijke projecten versterken de structurele basis van de stad op de lange termijn, waardoor een duurzame groei wordt bevordert die zowel de gemeenschap als de economie ten goede komt. Een specifiek voorbeeld van dergelijke investeringen is de ontwikkeling van de eerder genoemde Súd le route, die zowel door toeristen als bewoners wordt gebruikt voor recreatie. Dit verbetert de toegankelijkheid en verhoogt de levenskwaliteit voor de lokale bevolking. Recent zijn ook investeringen gedaan in het vernieuwen van de kades rondom het bolwerk in Dokkum, wat de stad niet alleen mooier maakt maar ook de veiligheid voor zowel bewoners als bezoekers verbetert. De infrastructuur speelt een cruciale rol in hoe toerisme de regio beïnvloedt. In sommige dorpen zijn inwoners afhankelijk van diensten zoals een belbus, maar op andere plekken zorgt toerisme voor het in stand houden van traditionele verbindingen die zonder toerisme mogelijk niet levensvatbaar zou zijn. Daarnaast investeert de lokale overheid in betere fietspaden en het onderhoud van groen, wat de algehele leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de regio ondersteunt.

Impact van recreatie en toerisme

Cultuur en erfgoedbehoud

Respondenten benadrukken hoe belangrijk lokale musea zijn voor het uitdragen en bewaren van de unieke culturele identiteit van de regio. Specifiek wordt de grootste bramencollectie ter wereld bij het Kruidhof genoemd, maar bijvoorbeeld ook de Spitkeet. Het doel van dergelijke musea is om te laten zien waar de regio vandaan komt en waar deze naartoe gaat, door een brug te slaan tussen het verleden en de toekomst. Dergelijke musea zijn daarom niet alleen belangrijk voor inwoners om hun eigen geschiedenis te kennen, maar ze spelen ook een cruciale rol in het educatieve aanbod voor bezoekers evenals het creëren van bewustzijn en waardering.

Recreatie en toerisme hebben ook een bredere impact op het cultureel behoud en de natuur. Een respondent beschrijft hoe enthousiasme van bezoekers voor de rijke geschiedenis van Friesland en de natuurlijke schoonheid van de regio bijdraagt aan de ondersteuning voor milieubeschermdende maatregelen. Toeristen worden vaak ambassadeurs die het belang van behoud van deze gebieden ondersteunen en bevorderen. Toerisme speelt een cruciale rol in het behoud van lokale cultuur en tradities. Het biedt een platform voor ambachtslieden, kunstenaars en boeren om hun producten en diensten aan een breder publiek te tonen. Dit bevordert niet alleen de trots op en het behoud van de lokale cultuur, maar stimuleert ook de creatieve en agrarische sectoren van de economie. Respondenten benadrukken dat zonder toerisme veel culturele en ambachtelijke initiatieven niet haalbaar zouden zijn.

Sociale processen

De sociale impact van toerisme is merkbaar. Respondenten hebben opgemerkt dat door de groei van de sector een demografische verschuiving plaatsvindt, waarbij jonge gezinnen vaker in de regio blijven of juist aangetrokken worden, vooral sinds COVID-19. Lokale overheden beginnen het belang van toerisme te erkennen en te integreren in hun beleid, wat cruciaal is voor de economische dynamiek en vitaliteit van de regio. Er is wel een groeiende bezorgdheid over de balans tussen het verwelkomen van toeristen en het behouden van de leefbaarheid voor de lokale bevolking. Enquêtes en gemeenschapsbijeenkomsten worden zo nu en dan georganiseerd op lokaal initiatief om te peilen wat er leeft onder de inwoners en om een weloverwogen balans te vinden tussen groei en behoud.

Een concreet voorbeeld zijn de enquêtes in Holwerd, die hebben geleid tot de beslissing van de gemeenschap dat de kern van het dorp voor de bewoners moet blijven. Toeristische ontwikkelingen moeten daarom op specifieke locaties worden beperkt, zodat het dorp niet verandert in enkel een toeristische bestemming. Respondenten noemden verder ook de toegenomen drukte die kan leiden tot parkeerproblemen en een groeiende negatieve houding ten opzichte van toerisme in kleinere gemeenschappen, zoals Moddergat. Veel kleinere bestemmingen willen graag meer toeristen ontvangen, maar wanneer er eenmaal meer toeristen komen blijven investeringen in infrastructuur vaak achter. In grotere steden zoals Dokkum wordt soms ook overlast ervaren door toerisme, maar deze bestemming is al bekend met zijn drukte, wat in contrast staat met kleinere dorpen waar mensen vaak (zijn gaan) wonen voor de rust.

Op een schaal van 1 tot 10, welk cijfer geeft u aan de negatieve impact van toerisme en recreatie op de regio Noordoost-Friesland?

2,4

Impact op voorzieningen

Stimuli voor de ontwikkeling van voorzieningen

Het onderzoek toont aan dat veel van de infrastructuur en diensten in de regio primair zijn ontwikkeld om te voldoen aan de behoeften van toeristen, wat indirect ook ten goede komt aan de lokale bevolking. De respondenten belichten hoe het uitgebreide fiets- en wandelnetwerk, specifiek zijn opgezet om recreatie voor bezoekers te vergemakkelijken. Zo is het eerder genoemde Súd le project gericht op het verbeteren van vaarwegen en het uitbreiden van recreatie op het water, wat zonder toerisme waarschijnlijk niet van de grond zou zijn gekomen.

Lokale ondernemers en gemeenten hebben tevens geïnvesteerd in het verbeteren van de toeristische infrastructuur door bijvoorbeeld oude gebouwen om te bouwen tot aantrekkelijke accommodaties, zoals een oude melkfabriek die is getransformeerd in een gastenverblijf. Nieuwe campings en bootverhuurlocaties bij Dokkum zijn ook directe gevolgen van deze focus op toerisme. Evenals de supermarkt in Earnewâld. Fietsroutes en wandelpaden, waaronder het kustpad en het nieuwe Zilt pad, zijn ontwikkeld om zowel toeristen als lokale inwoners van de natuurlijke schoonheid van de regio te laten genieten. Dit soort initiatieven verhoogt de leefbaarheid en maakt de omgeving aantrekkelijker voor beide groepen.

Dokkum, een stad die volgens de respondenten grotendeels afhankelijk is van toeristische bezoekers, profiteert enorm van het toerisme, met ondernemers die het gehele jaar door kunnen opereren dankzij de inkomsten in de toeristische seizoenen. Dit stelt hen in staat om door moeilijkere periodes heen te komen. Zonder deze toeristische aantrekkingskracht zou het stadsbeeld drastisch anders zijn, met mogelijk minder horecagelegenheden, winkels en “gezellige terrasjes”.

Potentiële verliezen bij een afname van toerisme

De interviews onderstrepen de cruciale rol van toerisme in het onderhoud en de instandhouding van lokale voorzieningen. Zonder toerisme zouden veel van deze voorzieningen waarschijnlijk niet kunnen bestaan of zouden ze aanzienlijk verminderen. Het betreedbaar maken en bijhouden van infrastructuur in en rondom natuurgebieden wordt bijvoorbeeld goed onderhouden om zowel toeristen als lokale inwoners en het milieu te dienen. Als het toerisme zou verdwijnen, zou ook de economische motivatie voor het onderhoud van deze gebieden wegvallen.

De interviews laten ook zien hoe sommige dorpsinitiatieven afhankelijk zijn van toerisme voor hun voortbestaan. Zo zijn er cafés die, hoewel nu gerund door vrijwilligers, sterk leunen op de bezoekers die toerisme met zich meebrengt. Een ander voorbeeld is Moddergat, waar het toerisme heeft geleid tot de oprichting van nieuwe horecagelegenheden en facilitaire voorzieningen die de lokale economie versterken en de levendigheid van het dorp verhogen. Dit versterkt niet alleen de lokale gemeenschap, maar verbetert ook de ervaring voor toeristen, wat weer leidt tot een toename in bezoekersaantallen. Een van de vertegenwoordigers benadrukt daarmee het belang van de combinatie aan elementen om de algehele levendigheid, facilitering en ervaring te verbeteren. Daarmee worden de bezoekersaantallen verhoogd en wordt de lokale leefbaarheid verbeterd. Deze uitkomsten laten zien dat toerisme een vitale rol speelt in de ontwikkeling en instandhouding van lokale voorzieningen, en dat een vermindering van toeristische activiteiten directe, negatieve gevolgen zou hebben voor zowel de lokale economie als de sociale infrastructuur in de regio. Toch is de toenemende druk van het aantal bezoekers een veelgenoemd punt, waarvan wordt verwacht dat het de komende jaren zal stijgen. Daarmee zal ook de vraag naar infrastructurele investeringen op drukbezochte locaties, vooral in de kleinere bestemmingen, naar verwachting in de komende jaren toenemen.

Wat als bezoekersaantallen verdubbelen?

Inleiding

Met in het achterhoofd de sterke groei cijfers uit het kwantitatieve onderdeel, hebben we de vertegenwoordigers gevraagd wat volgens hen de eerste effecten zouden zijn op de brede welvaart wanneer de bezoekers aantallen zouden verdubbelen. De vertegenwoordigers zien zowel kansen als uitdagingen. Ze erkennen vooral de economische voordelen en de momenteel relatief lage bezoekersdruk, toch zijn er ook verschillende aandachtspunten met betrekking tot capaciteit en infrastructuur.

Economische impuls

Een van de meest genoemde effecten op de brede welvaart is het economische voordeel dat een verdubbeling met zich mee zou brengen naar een breed scala van sectoren. Genoemde voorbeelden zijn de horeca, supermarkten, recreatieve verhuur, culturele instellingen maar ook niche markten zoals campings en kinderboerderijen. De substantiële toename in de vraag zou leiden tot hogere omzetten en mogelijk nieuwe zaken kansen. Zo wordt het voorbeeld gegeven dat ook lokale ondernemers uit andere sectoren, bijvoorbeeld de agrarische sector, mee kunnen profiteren van nieuwe inkomstenstromen door de ontwikkeling van meer boerencampings die bezoekers een authentieke ervaring van het boerenleven bieden.

Uitdagingen voor de infrastructuur

Veel respondenten zijn van mening dat veel plekken in Noordoost-Friesland in balans zijn en verwelkomen een dergelijke toename. Deze economische boost zou echter wel gepaard gaan met druk op de lokale infrastructuur, vooral op de plekken waar het momenteel al druk is. Voorzieningen zoals wegen, parkeerplaatsen en recreatieve faciliteiten zoals fiets- en wandelpaden zouden moeten worden uitgebreid of versterkt om de toegenomen belasting te kunnen weerstaan. Het opschalen van deze infrastructuur zou zorgvuldig moeten worden beheerd door lokale beleidsmakers om te verzekeren dat zowel toeristen als lokale bewoners optimaal kunnen profiteren zonder dat de levenskwaliteit eronder lijdt.

Bezoekersintensiteit, cultuur en duurzaamheid

Ondanks het feit dat de meeste respondenten positief staan tegenover een fictieve verdubbeling, wordt er wel door de meeste respondenten benadrukt dat een dergelijke groei aanzienlijke aandacht zal vereisen. De respondenten steunen significante groei, maar spreken wel hun zorg uit over plekken waar het momenteel al druk is en plekken waar de infrastructurele capaciteit en draagkracht lager ligt, bijvoorbeeld de parkeerplaatsen bij Moddergat.

Ongewenste bezoekersintensiteit op dergelijke locaties kan een negatieve impact hebben op het lokale gemeenschapsgevoel en de positieve houding ten aanzien van recreatie en toerisme verstoren. Een veeltal vertegenwoordigers onderschrijft dan ook het belang van een strategische aanpak. Want de respondent ziet de recreatie en toerisme graag groeien, gelooft dat daar ook de ruimte voor is, maar vindt het idee om *“een Giethoorn te worden”* beangstigend. Ook met betrekking tot de natuur beschrijven de respondenten de noodzaak voor een toeristisch ontwikkelingsplan dat enerzijds kansen biedt voor het ontwikkelen van duurzaam toerisme, terwijl het anderzijds de rustige omgeving en karakteristieke eigenschappen als die van *“natuur, landbouw, kleine boerderijen en dorpen”* behoudt.

Bezoekersintensiteit, cultuur en duurzaamheid

Een kleintal vertegenwoordigers besprak het feit dat een verdubbeling van toerisme ook zorgt voor een verhoogde vraag naar geschoold personeel binnen de horeca en dienstverlenende sectoren. Dit zou bestaande personeelstekorten kunnen verergeren, en zou strategische actie vereisen om voldoende gekwalificeerd personeel te werven en te behouden, met name tijdens piekperiodes. De lokale economie zou weliswaar profiteren van nieuwe banen en mogelijkheden voor carrièreontwikkeling, maar het vinden van voldoende personeel zou een uitdaging blijven, vooral in meer afgelegen en minder bereikbare delen van de regio.

STADSBROUWERIJ BONIFATIUS



Overige observaties

Samenwerking en communicatie

Er zijn verschillende positieve voorbeelden genoemd tussen ondernemers, overheid, en educatieve instellingen in de regio, waaronder het RMT. Veel vertegenwoordigers benoemen dan ook het belang en de waarde die gehecht wordt aan onderlinge samenwerking. Toch blijkt ook uit het onderzoek dat een groot aantal ondernemers voornamelijk gefocust blijft op hun eigen bedrijf, wat soms inefficiëntie creëert en ruimte laat voor het verbeteren van lokale samenwerkingsverbanden. In de culturele sector zijn sommige aspecten goed geregeld, maar op het gebied van educatie is er ruimte voor verbetering. Veel erfgoedlocaties zijn afhankelijk van vrijwilligers, wat een kwetsbare situatie creëert gezien het dalende aantal vrijwilligers.

Op een schaal van 1 op 10, welk cijfer geeft u de waarde van toerisme en recreatie voor de samenwerking in Noordoost-Friesland?

6.8



Een ander aandachtspunt is de reactietijd van de gemeente op veranderende behoeften en kansen binnen de toeristische sector. Noordoost-Friesland speelt een prominente rol als werkgever binnen de toeristische sector, toch leeft het gevoel bij sommige vertegenwoordigers dat lokale overheidsfunctionarissen hier recentelijk pas het belang van zijn gaan inzien. Specifiek is er zorg over het gebrek aan tijdig inspelen op de potentie van toerisme als een integraal onderdeel van de economische en regionale ontwikkeling. Het inzien van urgentie bij beleidsmakers wordt gemist en dit manifesteert zich in beleid, samenwerking en communicatie. Met als gevolg het missen van de verdiepingsslag. Een concreet voorbeeld dat genoemd werd is het beleid omtrent terrassen in Dokkum, wat zonder de input van ondernemers is opgesteld en door de meeste ondernemers kritisch is ontvangen. Ondernemers zouden meer participatie willen in het ontwikkelen van beleid en daarmee een nieuwe dynamiek tussen overheid en ondernemers creëren.

European
Tourism
Futures
Institute



university of
applied sciences